Van	**Adviesraad Sociaal Domein**
Aan	**College van burgemeester en wethouders**
Onderwerp	**Bezuinigingen in de WMO-voorzieningen**
Behandeld door	**Adviesraad sociaal domein werkgroep WMO**
Datum	**16 maart 2019**

Titel: Advies bezuinigingen in de WMO-voorzieningen in Oosterhout maart 2019

Samenvatting en Advies

Samenvatting

Voor u ligt een advies van de adviesraad sociaal domein Oosterhout. Het advies gaat over bezuinigingen in de WMO-voorzieningen in Oosterhout.

Zoals u in de inleiding en aanleiding kunt lezen, hebben het college en de beleidsmedewerkers WMO, drie vragen aan de adviesraad gesteld. De drie vragen hebben betrekking op de toekomst waarin beheersmaatregelen nodig zijn om de ontstane begrotingstekorten in de WMO terug te dringen. Wij hebben er nog twee onderwerpen aan toegevoegd (ongevraagd advies).

Wij hebben ons samen met een aantal kwetsbare cliënten en een klankbordgroep in de vragen verdiept. Hoewel het geen representatieve afspiegeling is van de inwoners van Oosterhout menen wij toch dat onze adviezen waardevol zijn. Een uitwerking van de adviezen vindt u verderop in het document. Waar wij spreken over een advies van de adviesraad is dat in de praktijk de mening van de adviesraad en die van de inwoners van Oosterhout die wij daarvoor bevraagd hebben. Ook de vragen aan de inwoners en de antwoorden leest u terug in het document.

Advies

1. **WMO-voorzieningen** en vooral het aanbieden van een scootmobiel of een woningaanpassing moeten blijven bestaan. Met name voor kwetsbare burgers met een beperkt inkomen zijn deze voorzieningen belangrijk. Dit omdat vanuit de wet maatschappelijke ondersteuning burgers langer thuis wonen. Met deze voorzieningen kunnen kwetsbare inwoners langer aan het sociaal maatschappelijk verkeer deelnemen en leven op een kwalitatieve wijze. Voor iedere inwoner dient een leesbare en transparante werkwijze beschikbaar te zijn. Zowel op de gemeentelijke website als in informatiefolders moet duidelijk zijn wie onder welke voorwaarden wel of niet in aanmerking komt voor deze voorzieningen en welke eigen bijdrage vereist is.
2. De **mantelzorgervergoeding** is een vorm van waardering. De mantelzorger(s) met veel kosten en met een laag inkomen kunnen zo iets extra's voor zich zelf doen. Wij zijn van mening dat de mantelzorgvergoeding moet blijven.
3. Nader onderzoek naar het functioneren van het **Sociaal Wijkteam** in de praktijk is zinvol. Dit blijkt uit de antwoorden over de bekendheid en bereikbaarheid van het Sociaal Wijkteam. Met name de procedures, lange wachttijden en de (in)efficiëntie (kostenbeheersing) zijn een punt van aandacht.
4. Het gratis aanbieden **van cursussen en scholingen** op het gebied van het sociaal domein wordt gewaardeerd en gezien als preventie. Daardoor is mogelijk een crisis en/ of overbelasting te voorkomen. Een bijdrage naar vermogen kan een optie zijn.
5. Het bieden van een **vrijwilligersavond** voor de vele vrijwilligers die Oosterhout heeft kan zeker gewaardeerd worden. Dat kunnen de werkgroepen en verenigingen zelf organiseren, eventueel mede gefaciliteerd door de gemeente.

Adviesraad sociaal domein Oosterhout

Maart 2019

Inhoudsopgave

1. Inleiding, aanleiding en opzet van dit advies 2
2. Startgesprek en startdocument 2
   2.1 Startdocument met de vragen van het college 3
   2.2 Participatietraject 3
3. Bevindingen en advies 4
   3.1 Participatieproces 4
   3.2 WMO voorzieningen 5
   3.3 Mantelzorgwaardering 6
   3.4 Sociaal wijkteam 6
   3.5 Cursussen 7
   3.6 Vrijwilligersavond 8
4. Bijlage 1: *Vragenlijst bezuinigingen in de WMO* 9

1. Inleiding, aanleiding en opzet van dit advies

Inleiding

Voor u ligt het advies over de vragen met betrekking tot de beheersmaatregelen fase 2 WMO. Het college heeft vragen gesteld over de verstrekking van een scootmobiel, een mantelzorgwaardering en ervaringen met het sociaal wijkteam. In dit advies gaan wij nader in op de vragen vanuit het college. Verder heeft de adviesraad nog vragen toegevoegd over een vrijwilligersavond en cursussen in het sociale domein.

Aanleiding

De gemeente staat voor de opgave om een forse ombuiging op de kosten van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) toe te passen. De kosten voor de WMO stijgen aanzienlijk. In de loop van 2019 zullen de stijgende WMO-kosten leiden tot een forse overschrijding van de toegekende bedragen en ontvangen vergoedingen voor de WMO. De overschrijding leidt tot een structureel tekort op de begroting als de gemeente geen maatregelen neemt om te bezuinigen.

Naar aanleiding van de kostenoverschrijding heeft het college de adviesraad gevraagd een advies op te stellen. Het college wil weten waarop naar de mening van de inwoners van onze gemeente kan worden bezuinigd en waarop niet. Het college beperkt zich daarbij tot vragen over algemene voorzieningen in de WMO.

Opzet van dit advies

Dit document is als volgt opgebouwd:

- In paragraaf 2 staat de start van dit adviestraject met de vragen van het college.
- Paragraaf 3 bevat per vraag de bevindingen en het advies.

2. Startgesprek en startdocument

Voorafgaand aan een adviesvraag is een startgesprek tussen de adviesraad en het college of beleidsmedewerker. Het koffiemoment met de beleidsmedewerker was het startgesprek. Het document ‘Beheersmaatregelen fase 2’ beschouwen we als startdocument.

2.1 Startdocument met de vragen van het college

Op 29 januari 2019 heeft een overleg plaatsgevonden tussen de beleidsmedewerker Elma Stel en twee leden van de adviesraad. Tijdens dit zogenaamde 'koffiemoment' is de adviesraad geïnformeerd over het plan van aanpak met betrekking tot de beheersmaatregelen. Er werd na enkele dagen door Elma Stel via de mail gemeld dat er geen vragen zouden worden geformuleerd voor de adviesraad.

Op 4 februari 2019 ontvingen wij een mail van beleidsmedewerker Glencora Soentpiet met daarin drie vragen over de bezuinigingen in de WMO. De vragen zijn opgenomen in het document 'Beheersmaatregelen fase 2'. Dit document is het startdocument. Aansluitend is geen nader gesprek geweest met de beleidsmedewerkers. De vragen zijn duidelijk en vanwege het krappe tijdpad was er geen ruimte voor een aanvullend gesprek.

In het document 'Beheersmaatregelen fase 2' staat een vraag bij de volgende onderwerpen:

1. Scootmobiel als algemene voorziening en niet meer als individuele voorziening

Vraag vanuit de gemeente: zou de Adviesraad voor wat betreft deze maatregel (een deel van) het participatietraject op zich willen nemen? Denkrichting van de gemeente: Oosterhouters bevragen of zij vinden dat een scootmobiel betaald zou moeten worden door de gemeente vanuit de pot Wmo? Deze vraag niet per se stellen aan gebruikers en de potentiële doelgroep (dus senioren), maar juist ook aan andere inwoners.

2. Mantelzorgwaardering

Vraag vanuit de gemeente: zou de Adviesraad voor wat betreft deze maatregel (een deel van) het participatietraject op zich willen nemen? Denkrichting van de gemeente: Oosterhouters bevragen wat zij vinden van de mantelzorgwaardering? Wel of geen geldbedrag? Ook weer bij een breder publiek dan alleen de 'Wmo-gebruikers'.

3. Toegang tot de Wmo voorzieningen (en Jeugd) met het SWT

Vraag vanuit de gemeente: zou de Adviesraad voor wat betreft deze maatregel (een deel van) het participatietraject op zich willen nemen? Denkrichting van de gemeente: inwoners die contact hebben met het SWT bevragen naar hun ervaringen?

Bij diverse mails zijn de volgende documenten als bijlagen bijgevoegd:

- Algemene info Visual WMO > 1 februari 2019;
- Beheersmaatregelen WMO fase 2(met vragen aan de adviesraad) > 4 februari 2019;
- Burgerindicatoren > 21 februari 2019;
- Rapport CEO gemeente Oosterhout > 21 februari 2019;
- Antwoord op onze mail van Glencora omtrent toelichting kostenposten voorzieningen WMO > 21 februari 2019.

(De bijlagen worden als bekend verondersteld en zijn niet toegevoegd aan dit document).

2.2 Participatietraject

Tijdens de vergadering van de adviesraad (na ontvangst van de vragen) op 18 februari 2019 heeft een discussie plaatsgevonden. Onderwerp van discussie was de verwarring over tegenstrijdige berichten rond de vraagstelling vanuit de gemeente. Ook het korte tijdspad was onderwerp van gesprek. De adviesraad heeft toch unaniem besloten aan de slag te gaan met de vragen.

Ten behoeve van de participatie is ervoor gekozen een klankbordgroep op te richten. We hebben daarbij gebruik gemaakt van het netwerk van de adviesraadleden. Dit heeft geleid tot een klankbordgroep met 135 leden. Tevens is gebruik gemaakt van de input van de twee gehouden informatiebijeenkomsten in de Bunthoef op 10 en 14 november 2018.

Naast de drie vragen vanuit de gemeente hebben wij nog enkele vragen gesteld, welke wij aan ons advies toevoegen. Telefonisch en via de mail is overleg geweest met beleidsmedewerker Glencora Soentpiet en Kitty Laviere de communicatieadviseur van de gemeente over de vraagstelling. De opmerkingen zijn deels overgenomen.

Over 5 onderwerpen zijn vragen gesteld. (De volledige vragenlijst staat in de bijlage).
1. WMO-voorzieningen voor inwoners met een lichamelijk beperking.
2. Mantelzorgwaardering.
3. Sociaal wijkteam.
4. Cursussen.
5. Vrijwilligersavond.

De gemeente heeft geen inhoudelijke vraag gesteld over het sociaal wijkteam anders dan de participatie erover. De adviesraad heeft toch besloten een vraag te stellen over de ervaringen met het sociaal wijkteam. Dit omdat wij van diverse kanten reacties hebben ontvangen over de procedures en werkwijzen van het sociaal wijkteam.

Daarnaast is een vraag gesteld over cursussen in het sociale domein. Ook hebben wij een vraag toegevoegd over een vrijwilligersavond. Een gemeente kan niet zonder vrijwilligers, daarom willen wij weten of de inwoners van mening zijn dat een vrijwilligersavond van toegevoegde waarde is.

De vragen zijn verwerkt in Google Forms, een digitaal enquête programma. Wij hebben onze klankbordgroep een mail toegestuurd met het verzoek de enquête digitaal in te vullen. 92 klankbordgroepleden (van de 135) hebben aan dit verzoek voldaan.

3. Bevindingen en advies

3.1 Participatieproces

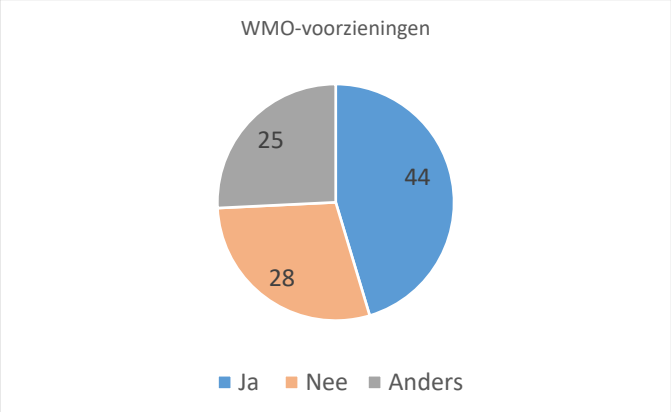
Zoals aangegeven is, mede in overleg met de beleidsmedewerker, besloten geen uitgebreid participatieproces te starten. De verkregen informatie is daarmee een indicatie van wat de inwoners van Oosterhout vinden en geen representatieve uitkomst van een enquête. Ook is de klankbordgroep (naar alle waarschijnlijkheid) geen representatieve weergave van de Oosterhoutse inwoners.

Onderstaand staat per onderwerp de uitkomst van de enquête. Vervolgens is per onderwerp het advies toegevoegd. Voor het opstellen van het advies is de uitslag van de enquête gebruikt en de per vraag gemaakte opmerkingen. Daarnaast hebben we ook de bevindingen van de eerder gehouden informatiebijeenkomsten gebruikt.

3.2 WMO voorzieningen

Uitkomst van de enquête over de WMO-voorzieningen.
Wat vindt u? Een inwoner heeft een ondersteuningsbehoefte. Hij/zij is in staat dit zelf te regelen, bijvoorbeeld met behulp van familie of door het zelf te betalen. Vindt u dat de gemeente dan toch de ondersteuning (bijvoorbeeld hulp bij het huishouden of een scootmobiel) moet bieden vanuit de Wmo? (Heeft u een toelichting? Vul deze in bij 'anders').

- Ja, een inwoner met een breed sociaal netwerk en/of voldoende inkomen kan zelf een scootmobiel aanschaffen of de huishoudelijke hulp betalen.
- Nee, als dat nodig is krijgt iedereen, ongeacht het inkomen, een scootmobiel of hulp bij het huishouden.
- Anders, nl…

Advies

De gemeente heeft volgens de wet maatschappelijke ondersteuning de opdracht om haar inwoners in staat te stellen langer thuis te blijven wonen, zodat ze aan het maatschappelijk verkeer kunnen deelnemen. De gemeente moet daartoe de voorwaarden scheppen. De adviesraad vindt dat de gemeente ook gerechtigd is rekening te houden met inkomensverschillen tussen inwoners en maatwerk aan te bieden.

Enerzijds betekent dit dat de gemeente de noodzakelijke ondersteuning biedt aan inwoners die zonder deze steun niet zelfstandig thuis kunnen wonen. Anderzijds vindt de adviesraad het gerechtvaardigd een bijdrage te vragen van inwoners die in staat zijn de ondersteuning zelf te regelen of met hulp van de omgeving. Te denken valt aan traplift, scootmobiel, deeltaxipasje en huisaanpassingen.

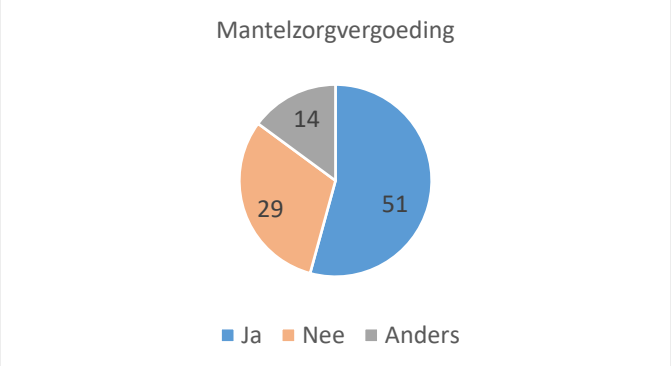
De adviesraad adviseert de gemeente derhalve duidelijke regels te hanteren, zodat inwoners weten wanneer ze wel of niet in aanmerking kunnen komen voor die voorzieningen. Heldere overzichten van de eigen bijdrage kunnen helpen inwoners in een vroegtijdig stadium te laten beslissen. De keuze is dan aan de inwoner om geen hulp van het SWT in te roepen en de eigen verantwoordelijkheid te nemen. Een mogelijke oplossing is het verder uitbouwen van algemene voorzieningen.

3.3 Mantelzorgwaardering

Uitkomst van de enquête over mantelzorgwaardering

Wat vindt u? Is maximaal € 200 als blijk van waardering terecht voor alle geregistreerde mantelzorgers? (Heeft u een toelichting? Vul deze in bij 'anders').

- Ja, een mantelzorger verdient een geldbedrag als compliment voor alle tijd en moeite voor het verzorgen van een naaste
- Nee, een compliment in de vorm van een bloemetje of leuke avond is voldoende.
- Anders, nl…..

Advies

De gemeente Oosterhout heeft geregeld dat mensen die als mantelzorger werkzaam zijn, een aanvraag kunnen indienen voor een mantelzorgvergoeding. In 2018 hebben ca 950 inwoners zo'n aanvraag ingediend. De maximale mantelzorgbijdrage is vastgesteld op € 200 per mantelzorgvrager.

Een mantelzorger doet zijn of haar werk, wat zeer belastend kan zijn, niet om de gemeente te ontlasten. De mantelzorger doet dit uit betrokkenheid bij de persoon voor wie die mantelzorg noodzakelijk is. De mantelzorger zal de mantelzorgvergoeding zeker niet zien als vergoeding voor de geleverde 'werkzaamheden'.

De adviesraad stelt vast dat deze erkenning van de 'verdienste' van de mantelzorger voor de ondersteunde persoon op zijn plaats is. Niet alleen voor de ondersteunde persoon, maar ook voor de Oosterhoutse gemeenschap in zijn geheel, wordt de mantelzorger als zeer waardevol ervaren. De adviesraad adviseert derhalve deze mantelzorgvergoeding niet af te schaffen.

3.4 Sociaal wijkteam

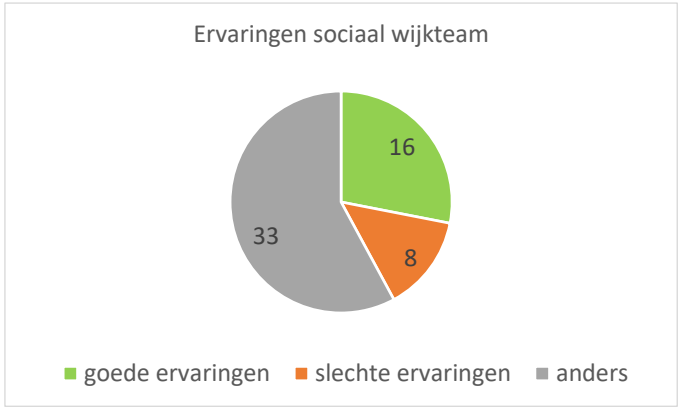
Uitkomst van de enquête over het sociaal wijkteam

Heeft u of iemand uit uw omgeving wel eens te maken gehad met het sociaal wijkteam?

- Ja 22
- Nee 60

Wat waren uw ervaringen met het sociaal wijkteam?

- Goede ervaringen die hebben geleid tot een passende oplossing van de hulpvraag
- Slechte ervaringen. Wilt u uw ervaringen toelichten bij 'anders'?
- Anders, nl……..

Advies

De adviesraad vraagt zich af of de manier waarop in Oosterhout de toedeling van de hulp is geregeld niet beter kan. In Oosterhout is het sociaal wijkteam de organisatie die de toekenning doet voor de WMO-voorzieningen waar de inwoners om vragen. Het lijkt erop dat het werken met een sociaal wijkteam eerder leidt tot meer bureaucratie dan tot minder bureaucratie.

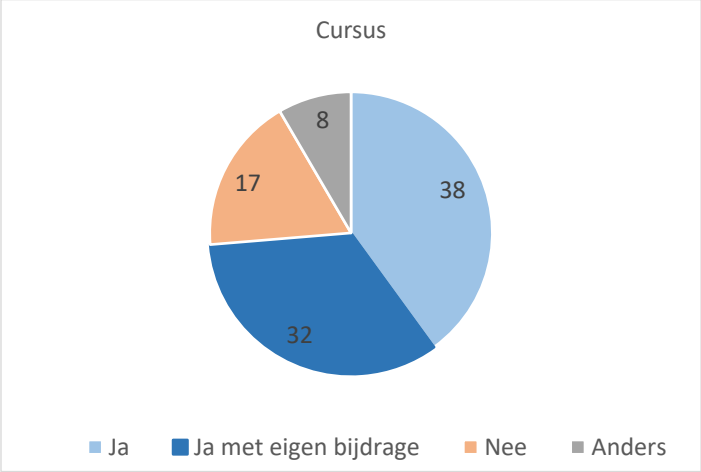
De adviesraad adviseert het college het functioneren van de sociale wijkteams, de onderlinge afstemming en de noodzakelijke kosten voor overhead nader te (laten) onderzoeken. Door onderzoek kan het college onderbouwd nagaan of een andere manier van toebedelen van de WMO-voorzieningen voor de inwoners even zo adequaat, maar wellicht goedkoper kan worden uitgevoerd.

3.5 Cursussen

Uitkomst van de enquête over cursussen

Wat vindt u? Zijn de cursussen van toegevoegde waarde waar de gemeente mee moet doorgaan? *(Heeft u een toelichting? Vul deze in bij 'anders').*

- Ja, als een inwoner is geholpen met zo'n cursus moet dit zeker blijven.
- Ja, maar een financiële bijdrage mag gevraagd worden van de cursist als het inkomen toereikend is.
- Nee, een inwoner met zo'n hulpvraag kan ook naar een zorgverlener als een huisarts of psycholoog. Dan is het op kosten van het eigen risico of het wordt vergoed vanuit de ziektekostenverzekering.
- Anders, nl……

Advies

Aan onze klankbordgroep hebben we gevraagd wat zij vinden van het door de gemeente gratis aanbieden van cursussen en scholingen in het sociaal domein. Vanuit de klankbordgroep komt naar voren dat de cursussen preventief kunnen werken op velerlei gebied. Denk aan het verhogen van het welzijn van mantelzorgers en cliënten. Maar ook het voorkomen van extra zorgvragen en van crisissituaties.

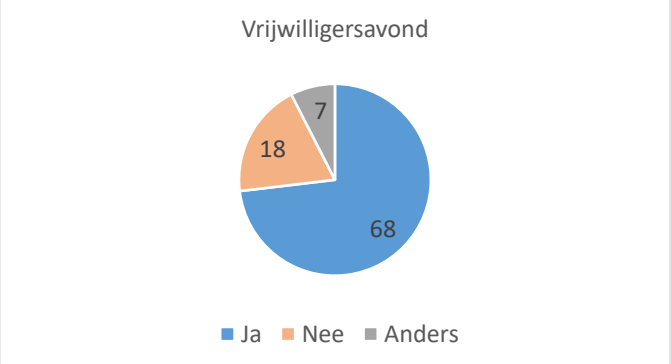
De adviesraad is van mening dat die cursussen ook in de toekomst worden aangeboden. De gemeente kan het ook mogelijk maken die cursussen te laten organiseren.

3.6 Vrijwilligersavond

Uitkomst van de enquête over een vrijwilligersavond

Wat vindt u? Moet de gemeente jaarlijks een gezellige avond organiseren voor alle vrijwilligers in Oosterhout? (Heeft u een toelichting? Vul deze in bij 'anders').

- Ja, het is heel goed dat vrijwilligers dit doen en een kleine waardering is op zijn plaats.
- Nee, vrijwilligers doen vrijwilligerswerk ook voor hun eigen plezier en krijgen op die manier de waardering.
- Anders, nl……..

Advies

Uit de opmerkingen bij de enquête en aan de hand van de informatieavonden wordt duidelijk dat een vrijwilligersavond gewaardeerd wordt. Een voorwaarde is dat de avond aansluit bij de behoefte van de vrijwilligers. Daarom is de adviesraad van mening dat het organiseren van een vrijwilligersavond in principe een goede zaak is. Dit moet los gezien worden van de mantelzorgvergoeding.

De adviesraad denkt dat het meer voor de hand ligt om de organisaties, waarbij de vrijwilliger 'in dienst' is, in staat te stellen een dergelijke bijeenkomst te organiseren. De adviesraad denkt dat dit niet primair de taak van de gemeente hoeft te zijn.

Adviesraad Sociaal Domein Oosterhout
Oosterhout, 16 maart 2019

Leny van der Ende – van Adrichem
Voorzitter

Vera Brons - Straetemans
Werkgroep WMO

4. Bijlage 1: *Vragenlijst bezuinigingen in de WMO*

Beste lezer,

Gemeente Oosterhout moet rekening houden met stijgende kosten van de WMO (wet maatschappelijke ondersteuning). Door de stijgende kosten moet de gemeente goed letten op de uitgaven van de WMO voorzieningen. Waar nodig neemt de gemeente maatregelen. De gemeente kijkt naar de procedures, maar ook naar het aantal bij de WMO betrokken medewerkers. Het in de gaten houden van de kosten vraagt ook een bijdrage van de inwoners van Oosterhout.

De gemeente heeft de adviesraad over het bovenstaande om advies gevraagd. Wij willen graag weten wat u als inwoner van Oosterhout denkt over dit onderwerp. Daarom willen wij u enkele vragen stellen.

Dit is een digitale enquête. Daardoor ontvangen wij uw antwoorden anoniem. Wij verwerken uw antwoorden in ons advies aan de gemeente. Bent u geïnteresseerd in ons advies? Kijkt u dan over enkele weken op onze website, www.adviesraadsociaaldomeinoosterhout.nl

Bij voorbaat bedankt voor uw medewerking.

Namens de adviesraad Sociaal Domein Oosterhout
Bert Schuur en Vera Brons

Wij verwachten uw antwoorden uiterlijk 5 maart 2019.

1. WMO-voorzieningen voor inwoners met een lichamelijk beperking

Inwoners van Oosterhout die niet meer in staat zijn zelf de trap op te lopen of zich met de eigen fiets of auto te verplaatsen doen een beroep op WMO-voorzieningen. Voorbeelden zijn een traplift, een scootmobiel, een deeltaxipasje of een vervoersvergoeding. Deze WMO- voorzieningen worden betaald door de gemeente.

Wat vindt u? Een inwoner heeft een ondersteuningsbehoefte. Hij/zij is in staat dit zelf te regelen, bijvoorbeeld met behulp van familie of door het zelf te betalen. Vind u dat de gemeente dan toch de ondersteuning (bijvoorbeeld hulp bij het huishouden of een scootmobiel) moet bieden vanuit de Wmo? (Heeft u een toelichting? Vul deze in bij 'anders').

- Ja, een inwoner met een breed sociaal netwerk en/of voldoende inkomen kan zelf een scootmobiel aanschaffen of de huishoudelijke hulp betalen.
- Nee, als dat nodig is krijgt iedereen, ongeacht het inkomen, een scootmobiel of hulp bij het huishouden.
- Anders, nl…

2. Mantelzorgers

In Oosterhout kunnen mantelzorgontvangers een mantelzorgwaardering aanvragen voor 1 of meerdere van hun mantelzorgers. De mantelzorgers ontvangen samen een bedrag van maximaal € 200, - als complimentje voor het verzorgen van een naaste of een kennis.

Wat vindt u? Is maximaal € 200 als blijk van waardering terecht voor alle geregistreerde mantelzorgers? (Heeft u een toelichting? Vul deze in bij 'anders').

- Ja, een mantelzorger verdient een geldbedrag als compliment voor alle tijd en moeite voor het verzorgen van een naaste

- Nee, een compliment in de vorm van een bloemetje of leuke avond is voldoende.
- Anders, nl…..

3. Vrijwilligers

Oosterhout kent een groot aantal vrijwilligers. Van werken voor de Zonnebloem tot het organiseren van de jaarlijkse wielertocht Hart van Oosterhout. Als waardering voor de tijd die vrijwilligers daaraan besteden organiseert de gemeente een gezellige avond in de Bussel.

Wat vindt u? Moet de gemeente jaarlijks een gezellige avond organiseren voor alle vrijwilligers in Oosterhout? (Heeft u een toelichting? Vul deze in bij 'anders').

- Ja, het is heel goed dat vrijwilligers dit doen en een kleine waardering is op zijn plaats.
- Nee, vrijwilligers doen vrijwilligerswerk ook voor hun eigen plezier en krijgen op die manier de waardering.
- Anders, nl……..

4. Sociaal wijkteam

Voor hulpvragen kan men terecht bij een groot netwerk van organisaties, zoals huisartsen, consultatiebureau, dementieconsulent, maatschappelijk werk, of burgeradviseurs. Als dat niet voldoende is, kunnen inwoners met persoonlijke vragen op het gebied van zorg, welzijn, opvoeden of opgroeien, terecht bij het sociaal wijkteam.

Het eerste contact met het sociaal wijkteam gebeurt veelal telefonisch. Soms is de inwoner al op weg geholpen na informatie en advies te hebben ontvangen in het telefoongesprek. Indien de hulpvraag groter is, wordt een zogenaamd 'keukentafelgesprek' gehouden. De medewerker van het sociaal wijkteam zoekt samen met de inwoner in 1 of meerdere gesprekken naar de best passende oplossing. Dit kan bijvoorbeeld ambulante begeleiding zijn.

Heeft u of iemand uit uw omgeving wel eens te maken gehad met het sociaal wijkteam?

- Ja, ga door met vraag 5.
- Nee, ga door met vraag 6.

5. Sociaal wijkteam

Bij vraag 4 heeft u aangegeven dat u of iemand uit uw omgeving wel eens te maken heeft gehad met het sociaal wijkteam.

Wat waren uw ervaringen met het sociaal wijkteam?

- Goede ervaringen die hebben geleid tot een passende oplossing van de hulpvraag
- Slechte ervaringen. Wilt u uw ervaringen toelichten bij 'anders'?

6. Cursussen in Oosterhout

In de gemeente Oosterhout worden diverse cursussen georganiseerd voor inwoners. De cursussen zijn vooral gericht op gebeurtenissen in het leven, zoals rouwverwerking, ondersteuning bij dementie, depressies en dergelijke. Voor de gebruikers zijn de cursussen gratis.

Wat vindt u? Zijn de cursusses van toegevoegde waarde waar de gemeente mee moet doorgaan? *(Heeft u een toelichting? Vul deze in bij 'anders').*

- Ja, als een inwoner is geholpen met zo'n cursus moet dit zeker blijven.
- Ja, maar een financiële bijdrage mag gevraagd worden van de cursist als het inkomen toereikend is.

- Nee, een inwoner met zo'n hulpvraag kan ook naar een zorgverlener als een huisarts of psycholoog. Dan is het op kosten van het eigen risico of het wordt vergoed vanuit de ziektekostenverzekering.
- Anders, nl……

7. **Heeft u nog algemene opmerkingen? Die kunt u hier invullen.**